

10.02.25

5-А-Б кл.

Історія

вч. Рзаєва Н.О.

Тема: Культура Київської Русі.

Мета уроку: ознайомити учнів із процесом виникнення східнослов'янської писемності та розвитком української мови, з'ясувати значення заснування шкіл, проаналізувати основні здобутки давньоруської культури кінця X — першої половини XI ст. ; розвивати в учнів уміння робити певні висновки; формувати естетичні смаки учнів, потребу в збереженні культурних пам'яток минулого

Актуалізація опорних знань

Експрес-опитування

- *Коли було засновано м. Київ?
- *Назвіть імена засновників Києва?
- *У якому столітті почала утворюватися держава Русь-Україна?
- *Назвіть імена відомих київських князів?
- *Хто запровадив християнство на Русі?
- *Хто почав будівництво Софії Київської?
- *Де відкривалися перші школи бібліотеки?
- *Яка держава утворилася після розпаду Київської Русі?
- *Назвіть відомих правителів Галицько-Волинського князівства?
- *На честь кого збудовано м. Львів?

Мотивація навчальної діяльності

Синтез думок: що таке культура: людини, народу, країни?

Вивчення нового матеріалу

Культурні надбання попередніх епох й тих народів, що проживали на території України, не зникли безслідно, а залишили помітний слід для наступних поколінь, значно вплинули на розвиток культури Київської Русі.

Робота з поняттями (запишіть)

Культура - сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії.

Матеріальна культура — це знаряддя праці, житло, предмети побуту, одяг та трудовий досвід людей.

Духовна культура — це освіта, наука, мистецтво, сукупність вірувань, норм моралі, звичаїв і обрядів.

Книжкові мініатюри - ілюстрації, які оздоблювали рукописну книгу.

Фреска - малюнок мінеральними фарбами на сирій штукатурці.

Мозаїка - жанр монументального мистецтва; зображення, викладене з різнобарвних шматочків смальти - сплаву свинцю та скла.

Монументальне мистецтво - архітектурні та скульптурні монументи й пам'ятники на площах і вулицях, настінні розписи в громадських спорудах тощо.

СЛОВ'ЯНСЬКА ПИСЕМНІСТЬ

Найважливішою характеристикою становлення будь-якого народу є формування власної мови.

Мовознавці вважають, що наприкінці III ст. до н. е. - на початку I ст. н. е. в слов'янському середовищі відбувалося поступове формування західнослов'янської і східнослов'янської мовних територій.

На Півдні в VI - VII ст. почали виразнюватися ознаки майбутньої української мови. Зокрема, тут стали використовувати в мові «м'який» г.

Численні археологічні знахідки свідчать про широке поширення писемності серед різних верств населення Русі. Понад 400 написів знайдено на стінах Софійського собору в Києві. На одній зі стін собору вирізьблено абетку з 27 літер: 23 грецьких і чотирьох слов'янських - б, ж, ш, щ.

Святі Кирило і Методій

Графіті зі стін Софійського собору

Освіта

За часів князювання Володимира в Києві для князівських і боярських дітей було відкрито першу школу.

За повідомленням літописця, князь Ярослав Мудрий заснував школу, де навчалося 300 дітей старост і священників.

Основу освіти становили богослов'я, філософія, риторика і граматики. Вивчали на Русі й іноземні мови. Кількома мовами володів Ярослав Мудрий, а його син Всеволод удома опанував п'ять іноземних мов.

Осередками освіти на Русі були церкви і монастирі, які також сприяли розвитку літератури та мистецтва.

А першу школу для дівчат уклала князівна Янка, дочка Всеволода Ярославича. Сталося це у 1086 році, навчальний заклад працював при Андріївському монастирі.

Хвилинка відпочинку. Гімнастика для очей

https://youtu.be/u_fLRqqJ59E?si=uANSHgRkLIGVwBpf

КНИЖНІ ПАМ'ЯТКИ

Остромирове Євангеліє, створене в 1056 - 1057 рр. в Києві дияконом Григорієм на замовлення новгородського посадника Остромира.

Сторінки Остромирового Євангеліє

Слово про Закон і Благодать

Література

До нашого часу від доби Русі-України збереглося дуже мало книг. Найдавнішими є **Реймське та Остромирове Євангелія**. Реймське Євангеліє привезла до Франції дочка Ярослава Мудрого Анна. Точна дата створення книги невідома: учені датують її 40-ми роками XI ст. Реймським Євангеліє назване тому, що зберігається у м. Реймс у Франції. Проте створили його київські книжники спеціально для княжої родини.

Цікаві факти

Виготовлення великої рукописної книги потребувало чималої праці. На її оздоблення використовували багато коштовних матеріалів - шкіри, золота, фарб. Розчинене або листове золото йшло на тло в мініатюрах, заставках та ініціалах. Дорогими були й фарби, розчинені на яєчному жовтку. Оправу книжки робили з дощечок та обтягували шкірою. Були оправи зі срібла, золота, прикрашені коштовним камінням.

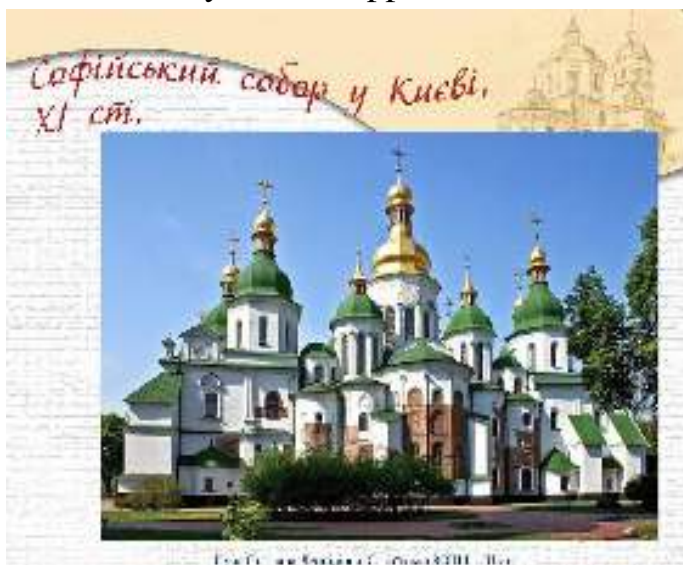
Робота з візуальними джерелами. Архітектура

Архітектура (з грецької - будівництво) — мистецтво створювати будівлі.

Будівельники Київської Русі створювали чудові твори з дерева, каменю, цегли, що свідчить про досить високий рівень будівельної техніки та талант народних майстрів.

Різнманітні житла та господарські будівлі, в тому числі і міські башти, стіни, мости тощо будувалися з дерева.

З каменю зводили церкви. Кам'яне будівництво виникло під впливом Візантії, зокрема було запозичено хрестово-купольну композицію. Першою кам'яною спорудою на Русі була Десятинна церква в Києві, побудована за Володимира Великого у 989-996 рр..

Збудовано за князя Ярослава Мудрого у **1037 році Софійський собор** на зразок Константинопольської Софії. Це розкішна 13-верха будівля, розташована на високому березі Дніпра.

Крім богослужінь, у соборі відбувалися урочисті державні церемонії, укладалися договори. Тут садили на престол київських князів, здійснювали їх захоронення.

Унікальною була Успенська церква в Києво-Печерській лаврі (1073-1078 рр.).

За Ярослава Мудрого в Києві було збудовано **Золоті ворота** з надбрамною церквою, які довгий час слугували оборонними воротами і парадним в'їздом у центральну частину міста. Ширина воріт 7,5 м, висота проїзду — 14 м, довжина — 25 м.

Києво-Печерська лавра, XI ст.

Питання: Як називається цей храм? (1 бал)

Михайлівський Золотоверхий собор, XII ст.

Питання: Як називається цей храм? (1 бал)

Інтер'єр собору Святої Софії в Києві

Внутрішнє облаштування храму відзначалось багатим розписом. Давньоруські художники використовували в храмах сині та рожеві підтінки. Церковні будівлі мали чудову акустику (в стіни були вмонтовані горщики).

Питання: Як називається цей храм? (1 бал)

Спaso-Преображенський собор в Чернілові

В Київській Русі почали з'являтися кам'яні будівлі – церкви і собори. Крім Софії Київської, одним з найдавніших, що дійшли до нас, є Спaso-Преображенський собор в Чернілові, збудований в XI ст. В його обрисах відчувається вплив архітектури Візантії.

Питання: Як називається цей храм? (1 бал)

Узагальнення. Систематизація. Рефлексія.

Дидактична гра «Так чи ні?» (визначте, чи правильні твердження)

1. Заснування перших шкіл пов'язано з ім'ям Ярослава Мудрого.
2. Фреска — це розпис водяними фарбами по вогкій штукатурці.
3. Слов'янську абетку створив митрополит Іларіон.

4. Заснування першої державної бібліотеки пов'язане з ім'ям Ярослава Мудрого.

Домашнє завдання:

- Опрацювати опорний конспект.
- Записати і запам'ятати нові поняття.
- Перегляньте відео: <https://youtu.be/DagQwDHfTAK?si=MstOKGYnhxWh695F>

Завдання надсилайте на освітню платформу Human або на ел. адресу
nataliarzaeva5@gmail.com

Бажаю успіхів у навчанні!